Neuvotteleva virkamies Susanna Grimm-Vikman

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028 (VNS 2/2024 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriö toimittaa ohessa valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaoston sosiaali- ja terveysministeriöltä pyytämän lausunnon STEA säästöistä, apteekki- ja lääkesäästöistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksista.

Teema 1: STEA säästöt koko kaudelle 2024-2028 taulukkona

Alla olevassa taulukossa on rahaston purun jälkeen suunniteltu kokonaissumma ennen hallitusohjelman säästöpäätöksiä, hallitusohjelman säästöt sekä uudet lisäsäästöt ja avustusten taso säästöjen jälkeen

Vuosi	Tasepurkua aiemmilta vuosilta käyttämättä jääneistä RAY:n rahapelitoiminnan tuotoista	Avustusten suunniteltu kokonaissumma ennen hallitusohjelman päätöksiä	Hallitusohjel-massa sovittu säästö	Avustusten kokonaissumma hallitusohjelmassa sovittujen säästöjen jälkeen	Keväällä 2024 sovitut lisäsäästöt	Avustusten kokonaissumma keväällä 2024 sovittujen lisäsäästöjen jälkeen
2024	25 788 000	408 588 000	25 000 000	383 588 000		
2025	25 788 000	408 588 000	50 000 000	358 588 000	55 000 000	303 588 000
2026	25 788 000	408 588 000	50 000 000	358 588 000	80 000 000	278 588 000
2027	0	382 800 000	100 000 000	282 800 000	30 000 000	252 800 000

Teema 2: Apteekki- ja lääkekorvaussäästöjen kokonaisuus (ml. HO:ssa ja ensimmäisessä kehyspäätöksessä linjatut toimet sekä keväällä 2024 päätetyt uudet lisätoimet). Miten näiden säästöjen toimeenpano tapahtuu, millaiset ovat toimien yhteisvaikutukset, ja kuinka tämä kokonaisuus tulee vaikuttamaan eri toimijoihin (mm. asiakkaat, apteekkitalous, lääkeala)? Täsmä kysymyksenä myös: Tuleeko lääkkeiden alkuomavastuun korotuksen yhteydessä toteutettavaksi HO-kirjauksen mukainen lääkekorvausten vuosiomavastuun jakaminen osiin?

Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyy lukuisia lääkehuoltoa ja –hoitoja koskevia tavoitteita. Hallitusohjelman mukaan lääkeasioiden uudistusta jatketaan lääkeasioiden tiekartan pohjalta ja samalla varmistetaan rationaalisen lääkehoidon toteutuminen. Hallitusohjelman lääkeasioita koskevia tavoitteita toimeenpannaan Lääkkeet ja apteekkitaloushankkeessa. Hankkeen

tavoitteena on parantaa lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta. Lisäksi tarkoituksena on rakenteellisilla uudistuksilla parantaa julkisen talouden kestävyyttä.

Hallitusohjelman mukaan apteekkisääntelyä uudistetaan vastuullisesti ja asteittain turvaten laadukkaat ja turvalliset apteekkipalvelut. Sosiaali- ja terveysministeriö on toukokuussa 2024 asettanut apteekkitoiminnan kehittämistyöryhmän (valmistelu- ja seurantaryhmä) uudistamaan apteekkisääntelyä ja apteekkitaloutta. Työryhmän ehdotusten tulee valmistua vuoden 2025 loppuun mennessä kuitenkin niin, että hallitusohjemaan perustuva apteekkitalouteen kohdistuva 30 milj. euron säästötavoite tulee toteuttaa osana apteekkitalouden kokonaisuudistusta vuoden 2026 alusta.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjattiin, että naispuolisen työntekijän työnantajalle maksettava kertakorvaus alennetaan 1 500 euron tasolle ja luovutaan vanhempainrahan ensimmäisen 16 arkipäivän ajalta korotettuna maksettavasta vanhempainrahasta. Muutoksien julkisen talouden säästötavoite olisi vuositasolla ollut 35 miljoonaa euroa. Hallitus sopi budjettiriihessä 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta. Budjettiriihessä päätettiin, ettei edellä mainittuja muutoksia toteuteta, mutta sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kehysriiheen mennessä korvaavan säästöehdotuksen. Hallituksen linjauksen mukaisesti vaadittu 35 miljoonan euron säästö toteutettaisiin lääkkeisiin kohdistuvin säästötoimin.

Hallituksen kehysriihessä 16.4.2024 hallitus teki päätökset, joilla parannetaan julkisen talouden kestävyyttä ja luodaan edellytykset velkaantumisen kasvun taittamiseen. Julkisen talouden kestävyyttä on tarkoitus parantaa myös lääkesäästöin. Kehysriihessä päätettiin lääkekorvausten alkuomavastuun korottamisesta 70 euroon ja sitomisesta kansaneläkeindeksiin sekä muun muassa viitehintajärjestelmän muuttamisella tavoiteltavasta 30 milj. euron säästöstä lääkekustannuksiin. Lisäksi kehysriihessä päätettiin 10 miljoonan euron suuruisen lääkesäästön toteuttamisesta vuonna 2027.

Ministeriössä parhaillaan valmistellaan edellä kuvattuja säästötoimia. Tavoitteena on vuoden 2025 alusta valmistella toimenpidekokonaisuus, jolla ehdotetaan toteutettaviksi vaaditut yhteensä 90 milj. euron suuruiset vuotuiset säästöt julkiseen talouteen (alkuomavastuun korottaminen, viitehintajärjestelmä ym. muutokset ja korvaavat säästöt). Säästötavoitteiden toteuttamisen edellyttämä toimenpidekokonaisuus on parhaillaan valmisteltavana, minkä vuoksi tässä vaiheessa ei ole vielä käytettävissä vaikutusarvioita.

Hallitusohjelman mukaista tavoitetta lääkekorvausjärjestelmän vuosiomavastuun osittamista koskevaa tavoitetta edistetään osana Lääkkeet ja apteekkitaloushanketta. Toteuttamisvaihtoehtoja parhaillaan arvioidaan ja siten valmistelun aikataulu ei ole vielä varmistunut. Vaikutuksia tullaan arvioimaan eri näkökulmista valmistelun edetessä.

Teema 3: Sote-asiakasmaksujen korotus (alkuperäinen 50 milj. euroa sekä uusi 100 milj. euron lisäkorotus). Kokonaisvaikutukset maksukorotuksista (mm. valmistellaanko korotukset yhtenä kokonaisuutena? mihin palveluihin asiakasmaksukorotukset kohdistetaan? kuinka paljon tulisi korottamaan asiakasmaksuja? miten tulee yhteen sovittumaan vuosittaisen asiakasmaksukaton kanssa?)

Virkavalmistelussa on arvioitu vaihtoehtoja julkisen talouden sopeuttamista (yhteensä 150 milj euroa) koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi vuoden 2025 alusta asiakasmaksuihin liittyvillä muutoksilla.

Virkavalmistelussa on erityisesti harkittu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksia korottamalla asetuksessa säädettyjä perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon asiakasmaksujen enimmäismääriä, kuitenkin erikoissairaanhoitoa painottaen. Korotuksia on arvioitu THL:n SOTE-SISU-mikrosimulointimallia hyödyntäen.

Kyseessä olisivat merkittävät korotukset asiakasmaksuihin, mutta vaikutuksia voidaan arvioidaan osaltaan hillitsevän se, että asiakasmaksukatto täyttyisi nopeammin ja useammalla henkilöllä. Näin ollen asiakasmaksukattosääntelyyn ei ole harkittu tarkoituksenmukaiseksi esittää muutoksia. Myös korotusten taloudellisten vaikutusten arviointilaskelmissa on otettu huomioon maksukattovaikutukset. Myöskään muutoksia esimerkiksi lailla maksuttomiksi säädettyihin palveluihin ei ole arvioitu tarkoituksenmukaiseksi harkita asiakasmaksuasetukseen valmisteltavien muutosten yhteydessä.

Asetusmuutos valmisteltaisiin budjettilakien aikataulussa, ja korotukset tulisivat voimaan 1.1.2025.

Valtiovarainministeriö valmistelee samaan aikaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin muutosta, joka mahdollistaisi sen, että asiakasmaksujen korottamisella saatava tulo (150 milj euroa) voitaisiin vähentää hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta momentilta 28.89.31 (Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus). Rahoituslain muutos asiakasmaksujen osalta olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.